

ÀLEX BROCH I LA CRÍTICA

Isidor Cònsul

Aquest article, més que no pas adreçar-se a **Literatura Catalana dels anys vuitanta**, el llibre que Àlex Broch publicà l'estiu de l'any passat, té la intenció de reflexionar entorn del fenomen de crítica de la crítica que l'obra ha generat. Ben pocs volums, dels publicats en els darrers anys, han acumulat un feix d'informació tan vast i contradictori com el que porta a l'esquena **Literatura catalana dels anys vuitanta**. Els enumero: un article a "La Vanguardia" [Vicenç Llorca, **Un mapa para los ochenta** (14-7-91)], quatre a la revista "El Temps" que tot seguit comentaré, un altre a "El País" [Jordi Ibáñez, **Funambulisme** (12-IX-91)], un també a "El Observador" [Josep Ma. Ripoll, **Ante el balance de una década** (14-XI-91)] i cinc a l'AVUI (una entrevista el 10 d'agost i quatre articles el dissabte 7 de desembre de 1991: Vinyet Panyella, **Reflexió sobre l'obra crítica d'Alex Broch**; Josep Bargalló, **Dues dècades de crítica literària**; David Castillo, **Persistència i vocació** i Vicenç Villatoro, **Broch cartògraf**). Es possible que encara n'hagi sortit algun altre, però aquest és el material aplegat al meu arxiu a l'hora de redactar el paper que presento.

Ara comencem per aquests espais tan generosos amb la crítica literària que es permeten de multiplicar per quatre allò que la justa mesura de les coses demana una sola reflexió crítica, o com a molt un parell si les opinions són contrapuntades. El volum acabava de sortir al carrer que la revista "El Temps" (15-7-91) hi dedicà dues pàgines senceres amb un article d'Oriol Izquierdo que seguia a un reportatge, modèlic pel seu desordre, signat per Joan Marí. El reportatge partia d'una informació errònia i aplegava diverses veus sobre el volum i sobre el paper de la crítica. L'article d'Oriol Izquierdo (**Àlex Broch i la literatura catalana dels anys 80**) és descriptiu en els seus dos primers terços i d'una contundència em penso que precipitada perquè la conclusió que basteix no té el suport de l'anàlisi i la reflexió previs.

La desinformada informació de Joan Marí provocà el curiós article de Manolo Molins, **De negligentibus rebus** ("El Temps" 23-9-91) on, després d'afirmar que no havia llegit el llibre, es queixava que la tesi central d'Alex Broch fos que la literatura catalana era plena de llibres prescindibles. Aquesta expressió no surt a **Literatura catalana dels anys vuitanta** i, segons que sembla, Joan Marí l'havia extret del context d'una entrevista prèvia per a fer-la aparèixer com a tesi central del volum. Si abans d'escriure ni una sola ratlla hagués llegit, com calia, l'obra sobre la qual havia de parlar, hagués evitat un munt de desorientacions, de les quals és mostra fefaent l'article de Manolo Molins. Suposo que no és sobrer demanar als periodistes, a més d'una mínima higiene intel·lectual, l'ètica indispensable perquè parlin des d'una informació pel cap baix coherent.

Per acabar-ho d'adobar, Josep Ma. Lloró reblà el clau en el número següent del mateix setmanari ("El Temps" 30-9-91) en un article críptic, **Morir d'inanició**, on el crític sembla més entestat a lluitar contra els fantasmes que el neguitegen que no pas a entendre el volum d'Àlex Broch. Déu n'hi do si anem sumant. Quatre articles per a un sol llibre, tots des d'un mateix plantejament negatiu, en l'espai d'un mes i mig i en una mateixa publicació. Es evident que el fenomen, ni que sigui per la seva raresa, mereix una consideració al marge. I sort que Àlex Broch es decidí a fer l'esforç d'aclariment que calia, **De cabriola en cabriola**, ("El Temps" 18-11-91) i a posar una mica d'ordre a la roda d'errades que s'anaven generant.

Potser per aquí es pot arribar a una primera consideració per a debats i reflexions posteriors. Ho formulo preguntant si cal que les pàgines culturals d'una publicació multipliquin opinions del mateix to respecte d'un mateix llibre. I la pregunta no és gens gratuïta si anem de dret a l'altre exemple, el suplement de llibres del diari "AVUI" que féu la mateixa tombarella, bé que a l'inrevés. A diferència dels articles d'"El Temps", el to era positiu i

semblava la repetició de la mateixa jugada maniqueista però des de la perspectiva de les fades bones del conte.

MATAR EL PARE O JUGAR AMB ELS COLZES

Ara m'agradaria seguir el joc més de prop i, si puc, amb la mena de lògica que acostuma a emprar Martí de Riquer. Imaginem-nos que, passats uns anys, algun estudiant forani d'aquests que vénen becats per una universitat americana es planteja els deures d'haver d'estudiar la nostra literatura dels vuitanta i llavors, rera el llibre d'Àlex Broch, es trobi amb la doble inflació crítica d'"El Temps" i de l'"AVUI". En llegir-ho tot, és fàcil que arribi a algunes conclusions òbvies com que se n'ha fet un gra massa per ambdues bandes. També s'adonarà que hi ha molts "amateurs" disfressats de professionals i que alguna cosa passa amb el Sr. Àlex Broch. Si el cuc de la curiositat el neguiteja i s'interessa pel tema, començarà a furgar en altres indrets i polèmiques anteriors. És possible, llavors, que trobi la solució del problema en un plantejament de psicoanàlisi freudiana. Vull dir que pot adonar-se que hi ha actituds que només s'expliquen des de la necessitat metafòrica de matar el pare.

De tant elemental que és, la seva objecció em sembla rotunda. I així ho entenc després d'haver seguit amb preocupant atenció (sovint amb indignació) aquesta cacera a ultrança d'un dels crítics més emblemàtics de la generació dels setanta. El buidat sistemàtic d'algunes polèmiques a "Lletra de Canvi" o la simple constatació que Àlex Broch és el crític que surt més malparat del volum **Fahrenheit 351**, del col·lectiu Joan Orja, no farien altra cosa sinó aportar nous arguments a aquest gest simbòlic de matar el pare que miro d'apuntar.

Si no fos així, també podria donar-se el cas que es tractés de la lògica actitud de conquesta d'un territori. Una actitud legítima que es pot resumir en la dualitat d'alternatives que es presenten a tots els que comencen: o bé es té una veu pròpia i el territori es rendeix tot sol, o no hi ha cap més alternativa que obrir-se camí a cops de colze. Sóc afeccionat al futbol i trobo

que el cas que plantejo té punts de semblança amb la disjuntiva entre el jugador estilista i el destructor matusser que, quan ha acabat el partit, no saps si ha recuperat més pilotes que no ha perdut o bé a l'inrevés. Sovint, en un mateix equip, cal que hi hagi les dues menes de jugadors: el creador i el destraler. Amb el temps, però, l'un acostuma a tirar endavant i l'altre només és recordat per les lesions aconseguides sobre els jugadors contraris.

UN CRITIC HONEST, PER DAMUNT DE TOT.

La feina d'Àlex Broch com a crític fa vint anys que es justifica en ella mateixa a la cruïlla de tres coordenades que em semblen fonamentals: la vocació, l'honestedat i la humilitat. Quan t'acares amb formulacions crítiques com les d'Oriol Izquierdo o de Josep Ma. Lloró respecte del llibre d'Alex Broch i passes, a continuació, a l'esforç de síntesi que suposa el primer treball del volum (**La novel.la catalana, 1960-1985**), t'adones que hi ha alguna cosa que no lliga, o bé els crítics no s'han posat les ulleres que calia o la dialèctica emprada no és la correcta. De la banda del llibre es parla amb humilitat, amb rigor i amb el treball acumulat amb vint anys d'ofici. De fora estant, en canvi, allò que sura són tics de prepotència i massa ínfules de pedanteria.

A parer meu, l'error d'Àlex Broch ha estat no convertir aquest primer assaig de vuitanta pàgines en l'eix del volum. Si el llibre s'hagués titulat, per exemple, **La novel.la catalana, 1960-1985, i altres articles**, el mateix títol l'hauria fet menys vulnerable i la crítica hauria distingit perfectament entre el treball substantiu i la resta. Sospito que no ho ha fet així per coherència i per continuïtat amb l'obra anterior. Per això és fàcil d'adonar-se que, en general, la crítica no ha prestat atenció a l'embalum del primer treball i s'ha deixat endur, en canvi, pels aspectes i detalls més anecdòtics. Equivocar-se, però, és també l'ofici d'un crític i malament ho tenen els que, segurs d'ells mateixos, es creuen en possessió de la veritat absoluta. Reivindico per a la crítica el dret a no encertar-la si per torna, com en el

cas d'Àlex Broch, hi ha el valor de sortir amb un llibre sota el braç. S'equivocaren els millors crítics del XIX i s'han equivocat també els nostres clàssics contemporanis (el tàndem Molas-Castellet, per exemple). Ara mateix no sabria dir si Àlex Broch s'ha equivocat o no. I si ho ha fet, tot això que té a favor seu. Han de passar encara alguns anys per saber si **Literatura catalana dels anys vuitanta** serà un llibre útil en la bibliografia erudita d'aquest tombant de segle.

Isidor Cònsul